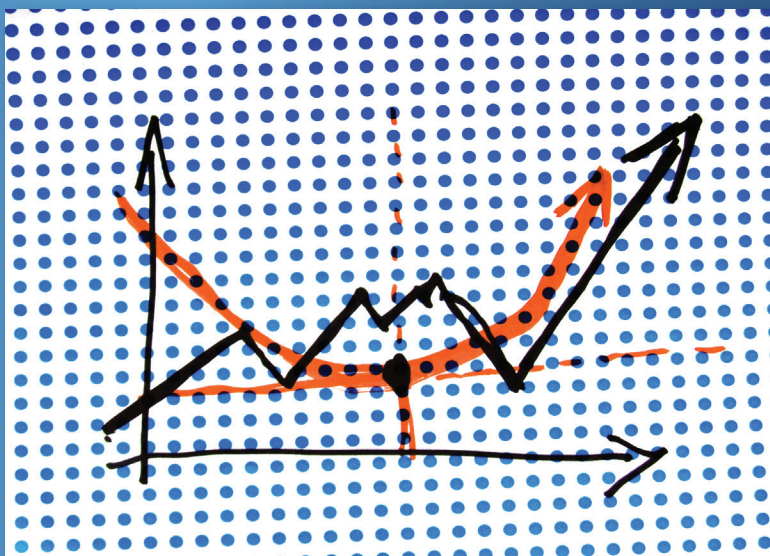

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ

ISSN 1857- 7296

ГОДИШЕН ЗБОРНИК 2016 YEARBOOK

ГОДИНА 8

VOLUME X

GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF ECONOMICS

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ

ISSN: 1857- 7296

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2016**

YEARBOOK

ГОДИНА 8

VOLUME X

GOCE DELCEV UNIVERSITY - STIP
FACULTY OF ECONOMICS

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ
YEARBOOK
FACULTY OF ECONOMICS**

За издавачот:

Проф. д-р Трајко Мицески

Издавачки совет Editorial board

Проф. д-р Блажо Боев	Prof. Blazo Boev, Ph.D
Проф. д-р Лилјана Колева - Гудева	Prof. Liljana Koleva - Gudeva, Ph.D
Проф. д-р Трајко Мицески	Prof. Trajko Miceski, Ph.D
Проф. д-р Ристо Фотов	Prof. Risto Fotov, Ph.D
Проф. д-р Круме Николоски	Prof. Krume Nikolovski, Ph.D
Проф. д-р Еленица Софијанова	Prof. Elenica Sofijanovska, Ph.D
Доц. д-р Емилија Митева-Кацарски	Emilija Miteva-Kacarski, Ph.D
Доц. д-р Благица Колева	Blagica Koleva, Ph.D
Доц. д-р Љупчо Давчев	Ljupco Davcev, Ph.D

Редакциски одбор Editorial staff

Проф. д-р Трајко Мицески	Prof. Trajko Miceski, Ph.D
Проф. д-р Ристо Фотов	Prof. Risto Fotov, Ph.D
Проф. д-р Круме Николоски	Prof. Krume Nikolovski, Ph.D
Проф. д-р Ристе Темјановски	Prof. Riste Temjanovski, Ph.D

Главен и одговорен уредник Managing & Editor in chief

Проф. д-р Трајко Мицески Prof. Trajko Miceski, Ph.D

Јазично уредување Language editor

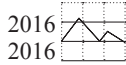
Даница Гавриловска-Атанасовска Danica Gavrilovska-Atanasovska
(македонски јазик) (Macedonian)

Техничко уредување Technical editor

Славе Димитров Slave Dimitrov
Благој Михов Blagoj Mihov

Редакција и администрација Address of editorial office

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип Goce Delcev University
Економски факултет Faculty of Economics
бул „Крсте Мисирков“ бб Krste Misirkov b.b., PO box 201
п.фах 201, 2000 Штип, Македонија 2000 Stip, R of Macedonia

СОДРЖИНА
CONTENT

Проф.д-р. Трајко Мицески, Марија Михајлова УЛОГАТА НА МЕНАЏМЕНТОТ ЗА УСПЕШНО РАБОТЕЊЕ НА ФИНАНСИСКИТЕ ИНСТИТУЦИИ.....	7
Проф. д-р Јанка Димитрова, Павлинка Димитрова АКТУЕЛНА СОСТОЈБА СО РЕВИЗОРСКАТА ПРОФЕСИЈА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	21
Доц.д-р Емилија Митева-Кацарски АЛТЕРНАТИВНИ ИЗВОРИ НА ФИНАНСИРАЊЕ НА ТРГОВИЈАТА	37
Доц.д-р Стеван Габер, доц. д-р Илија Груевски ЕКОНОМСКИ ТЕОРИИ НА ЈАВЕН ИЗБОР.....	49
А.Зисовска, проф. д-р Т.Мицески ВЛИЈАНИЕТО НА СИСТЕМОТ ЗА НАГРАДУВАЊЕ ВРЗ ЗАДОВОЛСТВОТО НА ВРАБОТЕНИТЕ	61
Емилија Божинова Манојлова, проф.д-р Ристо Фотов ТЕОРИИ ЗА СТРУКТУРАТА НА КАПИТАЛОТ.....	81
Горан Стаменков, проф.д-р Ристо Фотов РИЗИЧЕН КАПИТАЛ, ФОНДОВИ И ВИДОВИ НА РИЗИЧЕН КАПИТАЛ	91
Анета Десковска, проф.д-р Трајко Мицески УЛОГАТА НА КОМУНИКАЦИСКИТЕ ВЕШТИНИ И ИНФОРМАТИЧКИТЕ КОМУНИКАЦИСКИ ТЕХНОЛОГИИ ВО БИЗНИС-АКТИВНОСТИТЕ.....	101
Д. Цековска, проф.д-р Т. Мицески СПОСОБНОСТА НА ЛИДЕРОТ ЗА ВАЛОРИЗИРАЊЕ НА ПЕРФОРМАНСИТЕ НА ВРАБОТЕНИТЕ	123

- Д. Гелевски, проф. д-р Т. Мицески
**ОБУКА НА ЧОВЕЧКИ РЕСУРСИ СО ПОСЕБЕН ОСВРТ НА
АДМИНИСТРАТИВНИ СЛУЖБЕНИЦИ** 145
- Рина Латифи Исаки, проф. д-р Трајко Мицески
**МИГРАЦИЈА НА ЗДРАВСТВЕНИТЕ КАДРИ ОД
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА** 165
- Верица Митева, проф. д-р Трајко Мицески
**ПРАВИЛЕН ПРИСТАП ВО УПРАВУВАЊЕ СО
КОНФЛИКТИ КАКО ФАКТОР ЗА ВЛАДЕЕЊЕ НА ДОБРА
ОРГАНИЗАЦИСКА КУЛТУРА** 197
- Сребра Иљовска, проф. д-р Трајко Мицески
**КРЕИРАЊЕ НА МЕНАџМЕНТ СТРАТЕГИЈА ВО
ЗДРАВСТВЕНА УСТАНОВА СО ФОКУС НА ВЛИЈАНИЕТО
НА ОДРЕДЕН ОДДЕЛ**..... 221
- Никола Горгиевски
**ЗАДАЧИ НА ФИНАНСИСКАТА ФУНКЦИЈА ВО
КОМПАНИИТЕ** 243
- Горица Стојанова, проф. д-р Еленица Софијанова
**ТИМОВИТЕ КАКО ФАКТОР ЗА ЕФИКАСНО
РЕАЛИЗИРАЊЕ НА СТРАТЕГИЈАТА НА ОРГАНИЗАЦИЈА** 257

ЗАДАЧИ НА ФИНАНСИСКАТА ФУНКЦИЈА ВО КОМПАНИИТЕ

Никола Горгиевски¹

Апстракт

Финансиската функција претставува една од четирите основни деловни функции во компанијата, кои опфаќаат: набавна функција, производна функција, продажна функција и финансиска функција. Тргувајќи од значењето на финансиската функција за успешно извршување на вкупната репродукција на компанијата, во излагањето во овој труд ќе се потрудам во елементарни црти да ги анализирам основните задачи на финансиската функција во компанијата. Ова од логичниот факт што улогата на финансиската функција најдобро може да се согледа преку спознавање на нејзините задачи. Посебно треба да се нагласи дека суштината на деловните финансии ја чини, всушност, извршувањето на финансиската функција на компанијата, во склоп на интегралниот процес на репродукција.

Клучни зборови: *финансии, задачи, значење, репродукција.*

1) Студент на постдипломски студии, насока МБА менаџмент, Економски факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, nikolabube@yahoo.com

TASKS OF FINANCIAL FUNCTION IN COMPANIES

Nikola Gorgievski

Abstract

The financial function is one of the core business functions in the company, which include: cost function, production function, sales function and financial function. Considering the importance of the financial function for the successful execution of the overall reproduction of the company, in this work I will do my best to present in simple the main tasks of the financial function in the company. This is the logical fact, because the role of the financial function can best be seen through the realization of its objectives. It should be particularly emphasized that the essence of business finance represent actually the performance of the financial function of the company, as part of an integral process of reproduction.

Keywords: *finances, tasks, significance, reproduction.*

Вовед

Основна карактеристика на пазарните услови на стопанисување е дека секој економски процес започнува и завршува со пари, односно вложувања во поединечните фази на процесот на репродукција. Притоа прашањето за трансформација на парите во процес на репродукција претставува подрачје на циркулација на средствата, додека прашањето на набавки и враќањето на паричните средства претставува подрачје на финансиските односи.

Анализата на процесот на проширена репродукција води кон заклучокот дека нема и не може да има материјални текови во процесот на репродукција без истовремено одвивање и на финансиски (парични) текови. Со други зборови, не може да се одвива набавната, производната и продажната функција на компанијата без истовремено одвивање на финансиската функција. Може да се каже дека финансиската функција на компанијата има најзначајна улога во интегралниот систем на деловните функции на компанијата, бидејќи таа ја врши централната функција на текот на репродукцијата. Неопходно е да се спомене дека паричните средства се потребни за набавка на средства за работа, набавка на предмети за работа, како и исплата на плата за вработените. Исто така, меѓусебните економско-финансиски односи помеѓу стопанските субјекти се регулираат со посредство на финансиски средства кои во кружниот тек

се трансформираат во стока, услуги, работна сила и останати фактори на кружниот тек на финансиските средства. Врз основа на изнесеното може да се заклучи дека финансиската функција е една од основните функции во претпријатието, која има свои посебни задачи. Аналогно на тоа, од ефикасното извршување на нејзините задачи зависи и извршувањето на задачите на сите останати функции во компанијата.

1. Задачи на финансиската функција

Финансиската функција на компанијата треба да се набљудува во меѓусебната поврзаност со останатите примарни репродукциони функции: набавната, производната и продажната функција. Аналогно на тоа, задачите на финансиската функција на компанијата, од аспект на меѓусебната поврзаност, се однесуваат главно на следново:

- 1) Планирање на финансиските средства;
- 2) Обезбедување на финансиските средства (за набавната и производната функција);
- 3) Продажба на производот и наплата на побарувањата по таа основа.

Наведените задачи на финансиската функција укажуваат дека тековите на репродукција се движат во следната низа: финансиска - набавна - производна - продажна - финансиска функција. Практичните искуства покажуваат дека е можно репродукционите текови да се насочат и без производната функција, така што тој се движи во следната низа: финансиска - набавна - продажна - финансиска функција. Исто така, репродукционите текови можат да бидат насочени кон финансиските односи помеѓу набавната и финансиската функција, кога се во прашање авансите и работот при поголеми количини на набавки, односно помеѓу продажната и финансиската функција, кога се работи за каса-сконтото за предвремена наплата на побарувањата.

Меѓутоа, треба да се има предвид дека во литературата се присутни многу различни пристапи во дефинирање на задачите на финансиската функција на компанијата. Тоа произлегува од логичниот факт дека содржината и улогата на финансиската функција на компанијата најдобро може да се согледа преку сознанието за нејзините задачи. Аналогно на тоа, а тргнувајќи од современите услови на работење на компаниите, корисно е да се споменат неколку главни задачи на финансиската функција на компанијата:²

2) Ivanis M., Nestic S., “Poslovne finansije”, Univerzitet Singidum, Beograd, 2011

1. Прибирањето на парични средства на компанијата потребни за нормален тек на работата во компанијата, како прва задача на финансиската функција, тргнува од потребата да се обезбедат парични средства од сопствени извори, т.е. преку самофинансирање, а само дополнителните парични средства да се обезбедуваат од туѓи извори на средства.
2. Користење на паричните средства во работењето на компанијата – како втора задача на финансиската функција, тргнува од потребата да секое плаќање се врши со најрационални инструменти за плаќање, при што плаќањата треба да бидат извршени брзо и ефикасно.
3. Ускладување на динамиката на приливот на паричните средства со роковите на доспеаните обврски кон нивните извори - како трета задача на финансиската функција се однесува, всушност, на ликвидноста на компанијата. Во таа смисла, практичните искуства покажуваат дека успешното извршување на финансиската функција се мери токму преку степенот на ликвидноста, односно неликвидноста на компанијата. Меѓутоа, неликвидноста на компанијата може да биде предизвикана и со нарушувањата во стоките текови, така што со дејството на финансиската функција истата може привремено да се намали или отстрани.
4. Регулација на паричните текови и следење на финансиските односи во компанијата - како четврта задача на финансиската функција, се однесува главно на следното:
 - а) подмирување на краткорочните и долгорочни потреби за парични средства;
 - б) вложување на вишокот на слободните парични средства;
 - в) користење на средствата од заедничките фондови формирани на ниво на компанијата.

Контрола на употребените парични средства во кружниот тек на компанијата - петтата задача на финансиската функција се однесува на контролата на рационалната употреба на паричните средства. Притоа, контролата на употребените парични средства посебно ги акцентира следните прашања:

- а) дали паричните средства во работењето на компанијата се користат во согласност со законските прописи и акти на деловните политики на компанијата;
- б) дали паричните средства се користат рационално во сите фази на процесот репродукција. Со цел да се воспостави оптимална комбинација на големината и структурата на средствата и нивните

извори, финансиската функција треба да ги контролира резервираните парични средства во сите фази на нивното кружно движење.

За разлика од наведените пристапи во врска со класификацијата на задачите на финансиската функција треба да се нагласи дека во финансиската литература егзистираат исто така и теоретски пристапи, кои на поинаков начин ги систематизираат основните задачи на финансиската функција. Имено, постојат автори кои сметаат дека задачите на финансиската функција на компанијата треба да се групираат во две основни групи, и тоа : а) примарни (основни или темелни) задачи и б) секундарни (тековни или оперативни) задачи на финансиската функција.

Примарните задачи на финансиската функција на компанијата се оние задачи кои се непосредно поврзани со процесот на репродукција, т.е. тоа се задачи од чие извршување директно зависи одвивањето на процесот на репродукција. Овие задачи на финансиската функција опфаќаат:

- а) прибирање на паричните средства;
- б) употреба (вложување) на паричните средства;
- в) усогласување на рокот на употреба на средствата и роковите на расположливоста на изворите.

Секундарни задачи на финансиската функција се оние задачи кои се поврзани посредно за процесот на репродукција. Со други зборови, тоа се оние задачи со чие извршување се остваруваат потребните услови за извршување на наведените примарни задачи на финансиската функција. Секундарните задачи на финансиската функција ги опфаќаат следните активности:

- а) вложување на парите;
- б) контрола на документите поврзани со употребата на парите и надзор над рационалната употреба на паричните средства;
- в) водење на оперативни (вонсметководствени) евиденции;
- г) финансиско планирање;
- д) финансиска анализа;
- ѓ) финансиско информирање.

Во контекст на обработка на проблематиката на основните задачи на финансиската функција на компанијата, секако треба да се спомене и тоа дека треба да се прави јасна разлика помеѓу финансиската функција и сметководствената функција на компанијата, бидејќи постојат автори кои ги поврзуваат финансиската со сметководствената функција и зборуваат за финансиско-сметководствена функција на компанијата. Меѓутоа, треба да се има предвид дека поврзаноста помеѓу финансиската

и сметководствената функција е само техничка, но не и од содржинска природа. Имено, финансиската функција се однесува на финансиското работење на компанијата, додека сметководствената функција претставува вредносно изразување на финансиското работење. Заради тоа сметководствената функција по својата природа е со пасивен карактер, бидејќи се сведува на стручно евидентирање на сите деловни промени, додека финансиската функцијата на компанијата по својата природа игра активна улога, од причина што таа се врши преку голем број на сложени трансакции и операции.

1.1. Примарни задачи на финансиската функција

Од досега изнесеното може да се согледа сложеноста на финансиската функција на компанијата која произлегува првенствено од сложеноста на нејзините задачи. Иако се покажа дека задачите на финансиската функција се обемни и сложени, сепак тие се и во доволна мера хомогени, што дава можност за јасно разграничување на финансиските функции од останатите функции во компанијата. Од друга страна, хомогеноста на задачите на финансиската функција овозможила и нивно групирање во соодветни групи на задачи, и тоа: примарни и секундарни задачи на финансиската функција на компанијата. Аналогно на наведеното, во контекст на оваа точка, нашето внимание понатаму ќе го насочиме кон приказ на примарните задачи на финансиската функција.

Примарните задачи на финансиската функција ги опфаќаат оние задачи кои се непосредно поврзани со процесот на репродукција, односно тоа се оние задачи од чие извршување директно зависи одвивањето на процесот на репродукција. Овие задачи на финансиската функција на компанијата опфаќаат:

1. прибирање на парични средства;
2. употреба (вложување) на паричните средства;
3. ускладување на рокот на употреба на средствата и рокот на расположливоста на изворите.

Прибирањето на паричните средства претставува прва и основна задача на финансиската функција, која овозможува да започне процесот на репродукција, со трансформација на паричните средства во стоквен облик на средства. Во врска со тоа, задачата на финансиската функција е да прибере парични средства во обем кој ќе биде доволен да се ангажираат (набават) потребните средства, во цел за извршувањето на процесот на репродукција. Според тоа, една од најважните задачи на финансиската функција е токму обезбедување на парични средства кои се потребни

за одвивање на процесот на проста и проширена репродукција на компанијата. Во овој процес на прибирање на парични средства задачата на финансиската функција е да води сметка за следните прашања:

- Вкупен износ на потребни парични средства, којшто се утврдува со помош на различни методи на финансиско планирање, а врз база на реално утврдени потреби на компанијата за парични средства.
- Моментот на потреба на средствата и временска ангажираност на средствата, коишто се утврдуваат преку планирање на динамиката на подмирување на потребата за средства и предвидување на временската ангажираност на средствата. Аналогно на ова, за краткорочна ангажираност на средствата е потребно е да се обезбедат краткорочни извори, а за долгорочна ангажираност, долгорочни извори на финансирање.
- Можните потенцијални извори на финансирање, во смисла на интерни и екстерни извори, односно сопствени и туѓи извори. Притоа, интерните извори потекнуваат од акумулацијата и амортизацијата на компанијата, додека екстерните извори на финансирање по правило потекнуваат од кредитните средства-долгорочни и краткорочни, лизинг и факторинг аранжмани, како и сопствени извори.
- Цени и други услови за прибирање на средства, во смисла на висината на каматната стапка, рокот на враќање на средствата, инструментите за обезбедување на плаќањето, мерки за санкционирање во случај на доцнење за враќање на средствата итн. Сето ова е посебно важно ако се користат туѓи извори на парични средства.

Употреба (вложување) на паричните средства - по своето значење претставува, исто така, важна задача на финансиската функција, како што е и прибирањето на средствата. Имено, финансиската функција на компанијата мора да води сметка за тоа набавените парични средства рационално да се вложат и употребат во сопствениот или туѓ процес на репродукција, преку краткорочни или долгорочни финансиски пласмани, затоа што нерационалната употреба на средствата негативно ќе се одрази на рентабилноста на компаниите. Прибирањето на паричните средства преку вложување во сопствениот процес на репродукција се трансформираат во материјални вредности, додека кај финансиските пласмани истите се трансформираат во долгорочни и краткорочни побарувања по таа основа. За да се оствари оваа задача, финансиската функција на компанијата пред вложување на паричните средства мора да води сметка за следното:

- Обликот на употреба на средствата, имајќи предвид дека намената, односно употребата на средствата го одредува и нивниот извор. Во

врска со ова, за финансиската функција од посебна важност е обликот на употреба или намената на прибраните парични средства, односно дали средствата ќе се употребат за долгорочни вложувања во основни средства, вложување во трајни обртни средства, за краткорочни и долгорочни финансиски пласмани, краткорочно вложување во привремени залихи, финансирање на купувачите и сл.

- Временска употреба на паричните средства (ангажираност), што претставува важно прашање бидејќи од него зависи рокот на враќање на вложените средства и времето на мобилизација на ангажираните средства (краткорочни вложувања до една година и долгорочни вложувања преку една година).
- Очекуван принос на вложените средства, во смисла на тоа дека финансиската функција мора да настојува да со употребата на паричните средства се оствари максимален принос (рентабилност) на вложените средства, што придонесува за вкупната рентабилност на компанијата.
- Можен ризик при вложувањето, од аспект на тоа дека ризикот е важен лимитирачки фактор при употребата на паричните средства. Со цел да можниот ризик се сведе на најмала можна мерка, потребно е финансиската функција на компанијата претходно да ги провери бонитетот и кредитната способност на корисникот на паричните средства, неговата задолженост, финансискиот резултат на работење, краткорочната и долгорочна финансиска рамнотежа, репродуктивната способност, време на имобилизација на средствата и сл.

Усогласување на рокот за имобилизација (ангажираност) на средствата и рокот на расположивоста на изворите на средствата-претставува важна примарна задача на финансиската функција на компанијата, од причина што секоја нивна неусогласеност најчесто има за последица неликвидност на компанијата и зголемување на трошоците на финансирање. Временски гледано, паричните средства се вложуваат: а) на краток рок до 1 година, б) на среден рок (од 1 до 5 години), в) на долг рок (над 5 години). Од друга страна, за рокот на расположивоста на изворите на средства исто така е карактеристично дека можат да бидат краткорочни, среднорочни и долгорочни. Имајќи го предвид фактот дека роковите на вложувањето на средствата често се неусогласени со роковите на расположливите извори на средства, клучната и централна задача на финансиската функција е константно усогласување на роковите на ангажираноста на средствата со роковите на изворите на средствата.

³Во такви услови, задачата на финансиската функција е да дејствува на средствата во активата и на изворите на средствата во пасивата, во правец на нивно постојано усогласување. Континуитетот на нивното ускладување финансиската функција го постигнува преку повеќе начини:

- Трансформација на вложувањата од еден облик во друг, при што се менува и времето на имобилизација на средствата, односно тоа се скратува или продолжува.
- Забавување или забрзување на ангажираноста на истиот облик на вложување, бидејќи преку забрзување на мобилизацијата на средствата се скратува и времето во кое вложените парични средства повторно се враќаат во паричен облик во кружниот тек на процесот на репродукција. Исто така, важи и спротивното, односно преку забавената мобилизација на средствата се продолжува и времето во кое вложените парични средства повторно се враќаат во паричен облик.
- Трансформација на еден облик на средства во друг облик на извори на средства, на кој начин се продолжуваат или скратуваат роковите на расположливите извори - на пример, со трансформација на краткорочниот кредит во долгорочен кредит се продолжува рокот на расположливост на тој извор.
- Промена на рокот на расположливоста на истиот облик на извор - на пример, продолжување на рокот за враќање на долгорочниот кредит.
- Супституција на постоечкиот извор со нови извори - на пример, супституција на кредит за финансирање со средства од фондови.
- Планирање и усогласување на потребните средства и расположливите извори и тоа од аспект на ангажираноста и структурата на изворите на средствата, како и од аспект на рокот на расположливоста на средствата, врз основа на што финансиската функција може да ја оцени идната финансиска ситуација, со цел за навремено дејствување во правец на остварување на посакуваната финансиска состојба на компанијата.

Имајќи го предвид фактот дека промените на расположливите средства и расположливите извори на средства не се движат секогаш во иста насока, односно може да се случи да едните се покачуваат, а другите намалуваат и обратно, тоа имплицира појава на кусок или вишок на средства, кои треба да ги елиминира токму финансиската функција. При извршување на оваа примарна задача – усогласување на рокот на ангажираност на средствата и рокот на расположливите извори, финансиската функција на компанијата

3) Bodie Z., Kane A., Marcus A., “Investments”, McGraw-Hill Education, 2005.

се потпира на следното:⁴

- хоризонтални и вертикални правила на финансирање;
- плански и реален биланс на успех и биланс на состојба;
- план на нето тековите на вкупните средства;
- план на нето тековите на парите;
- план на тековите на обртниот фонд;
- план на приливот и одливот на паричните средства.

Врз основа на изложеното може да се заклучи дека основните или примарните задачи на финансиската функција го сочинуваат, пред сè, обезбедувањето на потребните парични средства за нормално работење на компанијата, како и рационалната употреба на овие парични средства во процесот на репродукција. Со други зборови, реализацијата на примарните задачи на финансиската функција треба и мора да обезбеди најрационална циркулација на паричните средства во компанијата, со цел компанијата да работи поефикасно и да постигне што е можно подобри финансиски резултати.

1.2. Секундарни задачи на финансиската функција

Врз основа на досега изнесеното, јасно се воочува значењето на финансиската функција на компанијата. Секундарните задачи на финансиската функција ги опфаќаат оние задачи кои се посредно поврзани со процесот на репродукција.

Во секундарните задачи на финансиската функција спаѓаат:⁵

1. Користење на паричните средства;
2. Контрола на паричните документи и надзор на рационалната употреба на средствата;
3. Водење на оперативна евиденција;
4. Финансиско планирање;
5. Финансиска анализа;
6. Финансиско информирање.

Вложување на парите – постапките и инструментите на користење на средствата се различни, што зависи од намената на средствата и законските прописи во земјата. Во областа на платниот промет инструментите можат да бидат безготовински и готовински. Кај безготовинските исплати се врши преку прекнижување на паричниот износ од сметката на должникот

4) Atrill P., “Financial Management for Decision Makers fifth edition”, FT Prentice Hall, 2009.

5) Ivanis M., Nestic S., “Poslovne finansije”, Univerzitet Singidum, Beograd, 2011.

на сметката на доверителот. Кај готовинската исплата средствата преминуваат физички и непосредно од еден економски субјект во друг. Аналогно на наведеното во практиката на компаниите искористувањето на парите се врши по неколку различни основи:

- од една на друга депозитна сметка – на пример од жиро-сметката на сметката на резервните средства и обратно;
- од жиро-сметката во благајната на компанијата и обратно;
- искористување на паричните средства во домашна валута за купување на девизните средства и обратно;
- за исплата на обврските на доверителите, односно враќање на средствата на нивните извори - на пример, исплата на достасаните обврски кон добавувачите, кредиторите, фондовите на компанијата, корисниците надвор од компанијата, на вработените преку платите и сл.
- за финансиското планирање на паричните средства, односно врзување на парите во побарувања - на пример орочување на паричните средства во банка, одобрување на кредит на друга компанија, заеднички вложувања во земјата и странство и сл.
- вложување на парите во хартии од вредност – меници, обврзници, комерцијални записи, акции, сертификати итн.

Контрола на паричните документи и контрола на употребата на средствата – како задача на финансиската функција се врши пред секое користење на паричните средства. При контрола на паричните документи финансиската функција се повикува на законските прописи, договорите и нормативите кои поблиску ја регулираат областа на вложување на паричните средства. Оваа задача на финансиската функција се состои во контрола на употребените парични средства, односно давање одговор на прашањето дали промените на обликот на средствата се врши во границите на предвидениот обем и структура на средствата. Притоа, за финансиската функција на компанијата од посебно значење се следните облици на контрола и надзор:

- контрола на паричните документи, односно на платниот промет;
- контрола на благајничкото работење на компанијата;
- контрола на состојбата и наплатата на побарувањата од купувачите;
- контрола на доспеаните обврски кон добавувачите, вложувачите на средствата, банките и другите доверители;
- контрола на останатите обврски и побарувања;
- контрола на примените и издадените инструменти за осигурување на плаќањата;

- надзор на залихите на суровините и материјалите, готовите производи, состојбата на побарувањата и другите облици на користење на средствата.

Водење на оперативна евиденција – врши финансиска функција, пред сè, со цел на остварување на постојан увид во состојбата и движењето на паричните средства, односно поради остварување на увид во финансиските информации кои се релевантни за извршување на нејзините останати примарни и секундарни задачи. Обемот на евиденциите зависи од разграничувањето на активностите помеѓу финансиската и сметководствената функција, како и од ажурноста на книговодствената евиденција. Примерите од практиката покажуваат дека во случаите кога книговодствената евиденција е неажурна, финансиската функција води посебна евиденција и тоа најчесто во врска со краткорочните и долгорочните обврски и побарувања. Во практиката финансиската функција на компанијата најчесто ја води следната евиденција:

- состојба на депозитните сметки;
- состојба на хартиите од вредност и полисите за осигурување;
- примените парични документи;
- заеднички вложувања од странство;
- обврски и побарувања кон доверителите и должниците;
- благајнички дневник.

Финансиско планирање – како секундарна задача на финансиската функција се однесува на планирање на потребниот обем на средства, потребното време за вложување на средствата, потенцијалните извори на средствата, како и цената на прибраните средства за репродукциониот тек на компанијата. Во делот на вложувањето на финансиските средства неопходно е да се испланира наменско вложување на средствата, приносите кои се очекуваат од вложените средства и можниот ризик од вложување на средствата.⁶

Секој финансиски план треба да се заснова на рационалното користење на паричните средства во процесот на репродукција на компанијата. Од квалитетот на финансиското планирање во голема мера зависи извршувањето на примарните и секундарните задачи на финансиската функција, а со тоа и извршувањето на процесот на репродукција на компанијата. За финансиската функција и извршувањето на нејзините задачи од посебно значење е планирањето на ликвидноста и на долгорочните вложувања. Меѓутоа, многу често финансиското

6) Aryasri A R, “Managerial Economics and Financial Analysis”, The Mc Graw-Hill Companies, 2007

планирање се сведува само на сочинување на плански биланс на состојба, плански биланс на успех и план на паричните текови. Притоа, планирањето на паричните текови опфаќа:

- план на нето текот на вкупните средства;
- план на нето текот на парите;
- план на текот на обртниот фонд;
- план на приливот и одливот на парите.

Финансиска анализа – како секундарна задача на финансиската функција треба да обезбеди неопходни информации за донесување на идните финансиски одлуки. Нејзиното значење се гледа во обезбедување на релевантни информации кои се однесуваат на прибирање и вложување на парични средства и усогласување на роковите на вложување на средствата со роковите на расположливоста на изворите на средствата. Може да се каже дека финансиската анализа во практиката го опфаќа, главно, следното:

- анализа на билансот на состојба и билансот на успех на компанијата;
- анализа на финансиската ефикасност на извршените вложувања во основни средства и трајни обртни средства;
- анализа на сопствените и туѓи извори на средства, како степен на задолженост на компанијата;
- анализа на условите на ликвидноста и потенцијалните извори на неликвидност;
- анализа на финансиските пласмани – условите за пласман на средствата, бонитетот на корисниците на пласманите, враќање на планираните средства и сл.;
- анализа на текот на парите, обртните фондови, приливот и одливот на пари итн.

Финансиско информирање - како секундарна задача на финансиската функција е од голема важност за водење на финансиската деловна политика на компанијата. Финансиското информирање е неопходно да ги опфати сите оние финансиски информации кои се значајни и корисни за примена на современ начин на финансиско одлучување во компанијата. Без квалитетни, брзи и редовни финансиски информации не може ниту да се замисли успешно работење на компанијата. Извори на податоци за финансиски информации се основните биланси и евиденции: биланс на состојба, биланс на успех, книговодствени и сметководствени евиденции. Во контекст на наведеното може да се каже дека меѓу информациите на финансиската функција во компанијата посебно значење имаат:

- информации за финансиската состојба на компанијата;
- информации за ликвидноста на компанијата;
- информации за рентабилноста на вложувањата и работењето;
- информации за тековите на паричните средства;
- информации за состојбата на депозитните сметки;
- информации за состојбата на долговите и побарувањата;
- информации за тековите на финансирање.

Заклучок

Сложеноста на финансиската функција на компанијата произлегува првенствено од сложеноста на нејзините задачи. Иако задачите на финансиската функција се обемни и сложени, сепак тие се во доволна мера хомогени, што дава можност за јасно разграничување на финансиските функции од останатите функции во компанијата. Од друга страна, хомогеноста на задачите на финансиската функција овозможила и нивно групирање во соодветни групи на задачи, и тоа: примарни и секундарни задачи на финансиската функција на компанијата.

Примарните задачи на финансиската функција ги опфаќаат оние задачи кои се непосредно поврзани со процесот на репродукција, односно тоа се оние задачи од чие извршување директно зависи одвивањето на процесот на репродукција. Овие задачи на финансиската функција на компанијата опфаќаат: прибирање на парични средства, употреба (вложување) на паричните средства, усогласување на рокот на употреба на средствата и рокот на расположливоста на изворите.

Секундарните задачи на финансиската функција ги опфаќаат оние задачи кои се посредно поврзани со процесот на репродукција: користење на паричните средства, контрола на паричните документи и надзор на рационалната употреба на средствата, водење на оперативна евиденција, финансиско планирање, финансиска анализа и финансиско информирање.

Користена литература

- Ivanis M., Nestic S., “Poslovne finansije”, Univerzitet Singidum, Beograd, 2011.
- Aryasri A R, “*Managerial Economics and Financial Analysis*”, The Mc Graw-Hill Companies, 2007.
- A.Helfert Erich, “*Financial Analysis Tools and Techniques: A Guide for Managers*”, The Mc Graw-Hill Companies, 2001.
- Atrill P., “*Financial Management for Decision Makers* 5th edition”, FT Prentice Hall, 2009.
- Bodie Z., Kane A., Marcus A., “*Investments*”, Mc Graw-Hill Education, 2005.